

DIVADELNÁ FAKULTA
VYSOKÁ ŠKOLA MÚZICKÝCH UMENÍ V BRATISLAVE
Theatre Faculty of the Academy of Performing Arts Bratislava

&

PROJECT ISTROPOLITANA

Shakespeare na rozhraní

Medzinárodná konferencia

Shakespeare in Between

International conference

13. – 14. júna 2016

VŠMU Bratislava

June 13 – 14, 2016

VŠMU Bratislava

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

Milé priateľky & priatelia Shakespeara:

V jubilejnom roku Shakespeara (1564 – 1616) si ešte väčšmi uvedomujeme, že fenomén Shakespeare funguje ako palimpsest. Prepisovanie jeho príbehov, motívov, citátov sa stalo súčasťou nášho každodenného, nielen divadelného života. Na medzinárodnej konferencii nás preto zaujíma anglický klasik na rozhraní kultúr, dôb, odborov a profesií. Popri divadelníkoch sme oslovili aj vedcov a tvorcov, ktorí sa v shakespeareovských vedeckých diskurzoch bežne neobjavujú. Tešíme sa na inšpiratívne úvahy o fikcii a politickej realite; o vnútornej slobode človeka v škrupinke mysle; o všadeprítomnosti všetkých minulostí; o virtuálnych svetoch aj o materiálnom telesnom princípe; o slovách a obrazoch; o komikse; o obscénosti v inom jazyku a inom médiu; o rituáli; o nevysloviteľnom a (ne)viditeľnom; o kultúrnom prisvojovaní na Strednom a Ďalekom východe; o národných dejinách a národných animozitách; o hudbe, tele a pohybe; o kultúrnej pamäti; o filme; o zabudnutých, zapadnutých, nedokončených projektoch; o rozdelenom aj globalizovanom svete.

Vitajte na rozhraní. Vitajte v Bratislave.

Dear friends of Shakespeare:

Celebrating the 400th anniversary of Shakespeare (1564 – 1616) we realize more than ever that the Shakespeare phenomenon works as a palimpsest. Re-writing of his stories, motives, quotations has become part of our daily, not only theatrical life. Thus our international conference is interested in the Bard in between cultures, times, disciplines, professions. Besides people concerned with theatre we have addressed to take part also other academics who usually do not appear in Shakespearean discourses. We look forward to inspiring reflections on fiction and political reality; on internal freedom of a man in the nutshell of his mind; on an overall presence of all past events; on virtual worlds as well as on material bodily principle; on words and pictures; on comics; on obscenity in other languages and media; on rituals; on unvoiced and (in)visible; on cultural appropriation in the Middle and Far East; on national history and national animosities; on music, body and movement; on cultural memory; on film; on forgotten, lost, unfinished projects ; on a divided and globalized world.

Welcome in between. Welcome in Bratislava.

Jana Wild (VŠMU, organizer)

04 Shakespeare na rozhraní SK

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

PROGRAM

Všetky stretnutia sa konajú v budove FTF, Svoradova 1, miestnosť "Barco"

Pondelok, 13. júna

9:00	Registrácia a ranná káva
9:30	Otvorenie: doc. Svetlana Waradzinová, ArtD, prorektorka VŠMU a riaditeľka festivalu Project Istropolitana
9:35	Privítanie: doc. Nadežda Lindovská, PhD., vedúca katedry divadelných štúdií DF
9:45	Ad konferencia: Prof. Jana Wild, PhD,(DF), organizátorka

BLOK 1 vedie Jana Wild

9:45	Samuel Abrahám (BISLA Bratislava): <i>Liberálne vzdelávanie a Shakespeare</i>
10:00	Vladimír Balek (Fakulta matematiky, fyziky & informatiky, Bratislava): <i>Hamletova škrupinka</i>
10:15	František Gyarfáš (Fakulta matematiky, fyziky & informatiky, Bratislava) <i>Shakespeare pre 21. storočie</i>
10:30	Diskusia
10:45 – 11:05	PRESTÁVKA / káva

BLOK 2 vedie Ronan Paterson

11:05	Geoff Lehman (Bard College Berlin): <i>Shakespeareova fenomenológia perspektívy</i>
11:20	Anna Křivánková (Praha): <i>Shakespeare a Manga</i>

SK Shakespeare na rozhraní 05

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

11:35 **Daniel Majling** (SND Bratislava):
Vulgárnosť (od Shakespeara po Dagssona a South Park)

11:50 **Diskusia**

12:05 – 13:45 **OBED *bufet na FTF**

BLOK 3 vedie George Volceanov

13:45 **Krystyna Kujawinska-Courtney** (Univerzita Lodź)
Shakespeare medzi poľskou a nemeckou kultúrou

14:00 **Soňa Šimková** (DF VŠMU Bratislava)
Shakespeare strieda kódy. Ariane Mnouchkine

14:15 **Sanyia Kabdieva**
(Kazašská národná akadémia umení, Almaty)
Shakespeare medzi Európou a Áziou

14:30 **Diskusia**

14:45– 15:10 **PRESTÁVKA / káva**

BLOK 4 vedie Geoff Lehman

15:10 **Zsuzsana Kiss** (Univerzita Károliho Gáspára Budapešť)
Medzi významom a porozumením

15:25 **Jana Wild** (DF VŠMU Bratislava)
WHO IZ HOO END WHAT IZ WATT ? Between ΣΦΕΖΟΣ and USSR

15:40 **George Volceanov** (Univerzita Spiru Haret Bukurešť)
*Od politiky k nadávkam:
nový Shakespeare v rumunčine*

15:55-16:10 **Diskusia**

06 Shakespeare na rozhraní SK

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

Utorok, 14. júna

BLOK 5 vedie Zuzana Koblišková

- 9:30 **Zdenka Pašuthová** (DF VŠMU Bratislava)
ShakExperiment
- 9:45 **Eva Kyselová** (DAMU Praha)
Shakespeare & moderná česká réžia
- 10:00 **Ján Sládeček** (Akadémia umení Banská Bystrica)
Pietorova nedokončená: Kupec benátsky
- 10:15 **Diskusia**
- 10:30 – 11:00 **PRESTÁVKA / káva**

BLOK 6 vedie Zdenka Pašuthová

- 11:00 **Vlasta Koubská** (DAMU Praha)
Shakespeare Zbyňka Koláři
- 11:15 **Zuzana Koblišková** (Divadelný ústav Bratislava)
Shakespeare pre domácu a zahraničnú scénu
- 11:30 **Anna A. Hlaváčová** (SAV Bratislava)
Divadelný priestor a verbálny obraz v divadle nó a u Shakespeara
- 11:45 **Diskusia**
- 12:00 – 14:00 **OBED *objavte malé reštaurácie okolí (mapa)**

BLOK 7 vedie Samuel Abrahám

- 14:00 **Ronan Paterson** (Teesside University, UK)
Zavolajte klaunov. Shakespeare vo filme spoza železnej opony

SK Shakespeare na rozhraní 07

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

- 14:15 **Martin Šulík** (FTF VŠMU Bratislava)
Hamlet ako archetypový model
- 14:30 **Klára Škrobánková** (Masarykova univerzita Brno)
Ján Cikker a jeho Coriolanus
- 14:45 **Diskusia**
- 15:00 – 15:20 **PRESTÁVKA / káva**

BLOK 8 vedie Jana Wild

- 15:20 **Michal Denci** (DF VŠMU Bratislava)
Tri prúty Kráľa Leara
- 15:35 **Eva Gajdošová** (Balet SND Bratislava)
Priestor, dynamika, pohyb. Búrka v baletе SND.
- 15:50-16:30 **Diskusia + záverečná diskusia**

08 *Shakespeare in Between* EN

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

PROGRAMME PREVIEW

All sessions are held in the Film and TV Faculty venue, Svoradova 1, room “Barco”

Monday, 13th June

- 9:00 Registration and morning coffee
9:30 **Opening:** doc. Svetlana Waradzinová, ArtD,
vice rector AMDA
and director of Project Istropolitana
9:35 **Welcoming:** Ass. prof. Nadežda Lindovská, PhD.,
head of Dpt. of Theatre Studies AMDA
9:45 **Ad conference:** Prof. Jana Wild, PhD, AMDA,
organiser

SESSION 1 chair: Jana Wild

- 9:45 **Samuel Abrahám** (Bratislava School of Liberal Arts):
Liberal Education and Shakespeare
10:00 **Vladimír Balek** (Faculty of Mathematics,
Physics & Informatics, Bratislava)
Hamlet's Nutshell
10:15 **František Gyarfáš** (Faculty of Mathematics,
Physics & Informatics, Bratislava)
Shakespeare for the 21st century
10:30 **Discussion**
10:45 – 11:05 **COFFEE BREAK**

SESSION 2 chair: Ronan Paterson

- 11:05 **Geoff Lehman** (Bard College Berlin):
Shakespeare's Phenomenology of Perspective
11:20 **Anna Křivánková** (Praha):
Shakespeare and Manga

EN *Shakespeare in Between* 09

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

- 11:35 **Daniel Majling** (Slovak National Theatre Bratislava):
Vulgarity (from Shakespeare to Dagsson and South Park)
11:50 **Discussion**
12:05 – 13:45 **LUNCH *buffet**

SESSION 3 chair: George Volceanov

- 13:45 **Krystyna Kujawinska-Courtney** (University of Lodz)
Shakespeare Between Polish & German Cultures
14:00 **Soňa Šimková** (Theatre Faculty Bratislava)
Shakespeare is Changing Codes. Ariane Mnouchkine
14:15 **Sanyia Kabdieva**
(Kazakh National Academy of Arts, Almaty)
Shakespeare between Europe and Asia
14:30 **Discussion**
14:45– 15:10 **COFFEE BREAK**

SESSION 4 chair: Geoff Lehman

- 15:10 **Zsuzsana Kiss** (Károli Gáspár University Budapest)
Between meaning and understanding
15:25 **Jana Wild** (Theatre Faculty Bratislava)
WHO IZ HOO END WHAT IZ WATT? Between ΣΦΕΖΟΣ and USSR
15:40 **George Volceanov** (Spiru Haret University Bucharest)
*From Political Issues to Swearwords:
new Romanian Shakespeare*
15:55-16:10 **Discussion**

10 Shakespeare in Between **EN**

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

Tuesday, 14th June

SESSION 5 chair: Zuzana Koblišková

9:30 **Zdenka Pašuthová** (Theatre Faculty Bratislava)
ShakExperiment

9:45 **Eva Kyselová** (Theatre Academy Prague)
Shakespeare & modern Czech directing

10:00 **Ján Sládeček** (Academy of Arts Banská Bystrica)
Pietor's unfinished: The Merchant of Venice

10:15 **Discussion**

10:30 – 11:00 **COFFEE BREAK**

SESSION 6 chair: Zdenka Pašuthová

11:00 **Vlasta Koubská** (Theatre Academy Prague)
Shakespeare of Zbyněk Kolář

11:15 **Zuzana Koblišková** (Theatre Institute Bratislava)
Shakespeare for Domestic and Foreign Stages

11:30 **Anna A. Hlaváčová** (Slovak Academy of Sciences Bratislava)
Anchoring the Verbal Image in Noh and Shakespearean Theatre

11:45 **Discussion**

12:00 – 14:00 **LUNCH *explore the small restaurants nearby (see map)**

SESSION 7 chair: Samuel Abrahám

14:00 **Ronan Paterson** (Teesside University, UK)
Send In the Clowns. Shakespeare in Film from behind the Iron Curtain

EN Shakespeare in Between **11**

International conference 13 – 14 June 2016, Bratislava

14:15 **Martin Šulík** (Film and TV Faculty Bratislava)
Hamlet as an archetypal model

14:30 **Klára Škrobánková** (Masaryk University Brno)
Ján Cikker and his Coriolanus

14:45 **Discussion**

15:00 – 15:20 **COFFEE BREAK**

SESSION 8 chair: Jana Wild

15:20 **Michal Denci** (Theatre Faculty Bratislava)
Three Wands of King Lear

15:35 **Eva Gajdošová** (Slovak National Theatre, Bratislava)
*Space, Dynamics, Movement.
The Tempest in the NT Ballet.*

15:50-16:30 **Discussion + Closing Discussion**

prof. Samuel Abrahám, PhD.

Študoval medzinárodné vzťahy na Univerzite Toronto a Carleton University v Ottawe, kde 2001 získal PhD v odbore komparatívna politika a politická filozofia. R. 1990 sa podieľal na založení prvej katedry politických vied na Slovensku na UK v Bratislave, kde vyučoval 15 rokov. Od 1996 je šéfredaktorom a vydavateľom časopisu *Kritika & Kontext*. R. 1996 založil *Výberový vzdelávací spolok (VVS)*, ktorý poskytoval doplnkové vzdelanie pre nadaných študentov Slovenska. Od 1999 je členom výkonnej rady internetového časopisu Eurozine. Je spoluzakladateľom a výkonným manažérom ECOLAS, Európskeho konzorcia liberálnych umení a vied, ktoré združuje vyše 20 škôl a programov liberálnych štúdií. R. 2006 založil Bratislavskú medzinárodnú školu liberálnych štúdií (BISLA), kde je profesorom a rektorom. Autorsky publikoval knihy *Pokus o analýzu slovenskej spoločnosti* (2002), *Kríza európskej identity* (2012) a *Slovensko: čistá teória vs. politická realita* (2012).

Liberálne vzdelávanie a Shakespeare

Milan Kundera píše, že román, literatúra, sú pravdivejšie ako história a politika. Pravdivejšie ako skutočnosť, tak ako ju vnímame, pretože naše vnímanie sa mení a je skreslené okolnosťami. Aj pri štúdiu politickej teórie a filozofie, ktoré skúmajú, ako má vyzeráť spravodlivý režim a čo je Dobro (v Platónovom zmysle), sú interpretácie poznačené dobou, v ktorej tieto otázky kladieme. Čítanie literatúry, drámy a Shakespeara poskytuje okrem umeleckého zážitku aj poznanie a pochopenie ľudskej psychiky, ako aj psychiky vládcov pri rozhodovaní o politickom fungovaní a štrukturovaní spoločnosti.

prof. Samuel Abrahám, PhD

Studied International relations at the University of Toronto and at Carleton University in Ottawa where he obtained PhD in Comparative Politics and Political Philosophy in 2001. In 1990 he helped to establish the first political science department in Slovakia at Comenius University in Bratislava where he lectured for 15 years. Since 1996, he is the publisher and editor-in-chief of journal *Kritika & Kontext* published in English and Slovak. In 1996 he also founded the *Society for Higher Learning (VVS)* which provided supplementary education to gifted university students in Slovakia. Since 1999, he is a member of Executive board of Eurozine -- an internet journal of European cultural magazines. He is co-founder and managing director of ECOLAS -- European Consortium of Liberal Arts and Sciences which is a network of over twenty liberal arts schools and programs. In 2006, he founded Bratislava International School of Liberal Arts (BISLA) where he serves as a professor and rector. He is author of three books: *An Attempt to Analyze Slovak Society* (2002), *A Crisis of European Identity* (2012) and *Slovakia: Pure Theory vs. Political Reality* (2012).

Liberal Education and Shakespeare

Milan Kundera writes that a novel, meaning literature, is more truthful than history and politics. More truthful than reality, as we perceive it, because our perception is constantly changing and is distorted by circumstances. Studying political theory and philosophy which examine how a just regime should look like and what is the Good (in Plato's sense) reveals that these interpretations are also marked by the time in which these questions are asked. Reading literature, drama and Shakespeare offers not only artistic pleasure but also knowledge and understanding of human psyche, as well as the psyche of rulers at the moment of their decision-making which concerns political functioning and the structuring of society.

doc. Vladimír Balek, PhD.

študoval teoretickú fyziku na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského. Keď skončil, rok bol na vojne a ďalšie tri roky robil ašpirantúru v hlavnom meste Arménska Jerevane, s výhľadom na biblickú horu Ararat. Potom sa vrátil na materuskú fakultu, kde je dodnes. Študentom prednáša o čiernych dierach a veľkom tresku, ktorým sa venuje aj vo svojom výskume. Ako teoretik, teda s ceruzkou a papierom, a keď tie nestačia, tak s počítačom. V poslednej dobe sa zaoberal otázkou, ako by sa vyvíjali malé zhustenia a zriedenia látky v prvom období po veľkom tresku, keď bol vesmír vyplnený horúcim plynom, keby v ňom bola aj rozpínajúca sa tuhá látka.

Hamletova škrupinka

Na Rosencranzove slová, že Hamlet vníma Dánsko ako väzenie preto, že je priveľmi ctižiadostivý, princ hovorí: „Bože môj! I keby ma zavreli do orechovej škrupinky, bol by som schopný cítiť sa pánom vesmíru...” (II.2.251). Stephen Hawking to vo svojom *Vesmíre v orechovej škrupinke* vykladá tak, že človek je aj napriek svojim fyzickým obmedzeniam schopný podniknúť výpravu do vzdialených oblastí vesmíru – tým, že tam posiela svoju myseľ.

Hamletov výrok sa však dá chápať aj ako vymedzenie istého nie celkom očividného spôsobu realizácie ľudskej individuality, postavenej na piedestál v renesancii: namiesto toho, aby človek hľadal uznanie a usiloval sa presadiť vo vonkajšom svete („ctižiadost”), môže žiť podľa vlastných princípov, nedbať na mienku druhých a mať za odmenu pocit vnútornej slobody. Ak pri vzniku takého postoja hrala rolu nová astronómia, tak asi nie v Hawkingovom zmysle novozískaného sebavedomia ľudstva, ktoré v tom čase výrazne posunulo hranice svojho poznania, ale skôr tým, že človeka odsunula mimo stredy sveta.

Assoc. Prof. Vladimír Balek, PhD

studied theoretical physics at the Faculty of Natural Sciences at the Comenius University in Bratislava. Then he was one year in the military service and then he spent three years preparing his PhD thesis in the capital of Armenia Yerevan, looking at the biblical Mount Ararat. Afterwards he returned to his alma mater faculty, where he stayed ever since. He lectures students on black holes and Big Bang, the topics he is pursuing in his research, too. As a theoretician, which means with pencil and paper, and if those do not suffice, with computer. Recently he was concerned with the question how small condensations and dilutions of matter would evolve in the first period after the Big Bang, when the universe was filled with hot gas, if there was also an expanding solid matter there.

Hamlet's Nutshell

To Rosencranz' remark that Denmark appears a prison for Hamlet because of his ambition, Hamlet responds: “O God! I could be bounded in a nutshell and count myself a king of infinite space...” (II.2.251). Stephen Hawking in his book *The Universe in a Nutshell* offers an interpretation that we are able to undertake expeditions into distant parts of the universe, despite of our physical restrictions, by sending there our minds.

However, Hamlet's utterance can be understood also as a specification of a certain not quite obvious way of actualization of human individuality, put on pedestal by the Renaissance: instead of seeking acknowledgement and striving for assertion in the external world (“ambition”), man can live by his own principles, no matter what other people think, and be rewarded by the feeling of internal freedom. If the new astronomy played a role in establishing this attitude, then it did so probably not in Hawking's sense of empowering the human race succeeding in pushing significantly the frontiers of knowledge in those days, but it rather contributed by moving the Man out of the center of the world.

Ing. František Gyárfáš, PhD.

je informatik. V súčasnosti učí na Katedre aplikovanej informatiky Fakulty matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislave. Dlhé roky sa venuje spoločenským, kultúrnym a filozofickým aspektom internetovej doby. Publikuje v printových aj internetových médiách, najmä eseje, filmové recenzie a vedecké mystifikácie. Na tieto témy publikoval zopár kníh (*Tichí spoločníci*, 2005; *Naše filmové storočie*, 2014, s J. Malíčkom).

Shakespeare pre 21. storočie

Odpoveď na to, aký bude Shakespeare v tomto storočí, neleží v Shakespeareovi. V ňom je všetko jasné. Naša vôľa po živote (aj po boji oň), po láske (aj po jej znásilňovaní), po moci (aj po jej uzurpácii), po zmysle bytia (aj jeho nezmyselnosti) sa nezmenila od Homéra. Pár storočí nehrá veľkú rolu.

Rozhodne doba, v ktorej sa tieto ľudské vlastnosti prejavujú. My už dnes vieme, že Hamlet 21. storočia nikdy celkom neodíde do Wittenbergu, ani sa z neho celkom nevráti. Facebook mu nedovolí nevedieť. My tiež vieme, že láska neprebolí, kým budeme cítiť fyzický tlak tam dole, kde ešte stále existuje telo. Ale vieme aj to, že mnohé milostné tance už nikdy nepocítia potiace sa ruky. Svit v očiach nahradí iskrenie slov. Aj rozchody budú najmä virtuálne.

V tomto storočí stratíme jeden fyzický svet a nahradíme ho multiverzom cez seba sa prekrývajúcich svetov. Stratíme pamäť a dostaneme všadeprítomnosť všetkých minulostí. Google bude naša encyklopédia poznania. Stratíme jednotu svojej jedinečnosti. Všetci budeme mnohoznační; Hamlet sa medzi nami bude cítiť ako doma.

Shakespeare tohto storočia bude ako my: virtuálny, vševedúci a stratený. Bude, ako Shakespeare nakoniec vždy, hľadať nejakú istotu. Verím, že ju, ako vždy, aj nájde.

MA František Gyárfáš, PhD

is teaching at the Comenius University, Dpt of applied informatics of the Faculty of Mathematics, Physics and Informatics, Bratislava. For many years, he follows and studies social, cultural and philosophical aspects of the internet. He is publishing articles in print and web media, mostly essays, film reviews and scientific mystifications. He also published some books in these fields (*Silent Companions*, 2005; *Our film century*, 2014, with J. Malíček).

Shakespeare for the 21st century

The answer to the question how would Shakespeare be in the 21st century lays not in him. In Shakespeare, everything is clear. Our will to live (and to fight for it), to love (and rape), to power (and to its usurpation) and to look for purpose of life (and its disclaimer) did not change from the Antique. A century up or down does not play a key role in it.

Each era decides differently how these human ambitions and dreams come true. We know already that Hamlet of the 21st century does not leave to Wittenberg completely. Facebook would not allow him not to be informed what is happening at home every single day.

We, too, know that love would not disappear until we feel physical pressure in our bodies. But we also know that many future amorous dances will happen without sweaty palms. Sparks in the eyes will be replaced by sparks in words. Even breakups will be mainly virtual.

In this century we will lose one physical world and replace it by the multiverse of overlapping worlds. Our memory will be lost and what we will get is an overall parallel presence of all past worlds. We will start to trust external tools more than our own memories. and Google will be our knowledge on demand. We will lose the union of our uniqueness, we live parallel lives in many of them. All of us will be ambiguous; Hamlet will be one of us.

Shakespeare of the 21st century will be as we will be: virtual, omniscient and lost. He will try to look for some certainty. I hope he will find it.

MA Geoff Lehman, PhD

absolvoval štúdium PhD v odbore kunsthistorie na Columbia University v New Yorku. Vo svojej dizertácii sa zaoberal vzťahom medzi perspektívou a renesančnou krajinomalbou. Od 2006 vyučuje interdisciplinárny humanitný program na univerzite liberálnych umení Bard College v Berlíne. V centre jeho vedeckého záujmu je teória a história perspektívy, fenomenológia umenia a recepčná teória, ako aj pôvod a vývoj krajinomalby v európskom umení. V spolupráci s kolegom z Bard College Michaelom Weinmanom práve dokončil knihu *Parthenon* vo vzťahu k starogréckej matematike a Platónovým dialógom (SUNY Press, vyjde 2016). Ďalej dokončil štúdiu o krajinnej reprezentácii v malbe ako prostriedku poznania v diele Jana Van Eycka a Leonarda da Vinciho.

Shakespeareova fenomenológia perspektívy

Marshall McLuhan vo svojej knihe *Gutenbergova galaxia* identifikoval slová, ktorými Edgar oslepenému Gloucestrovi (*Král Lear*) opisuje strmý morský útes, ako verbálne vyjadrenie „úzkosti z tretieho rozmeru“, artikulované v zmysle maliarskej perspektívy. V hre *Cymbelín* si smútiaca Imogena predstavuje odchod svojho manžela do vyhnanstva ako trýznivý ústup smerom do vzdalujúceho sa úbežníka. Shakespeare sa nielen v tejto hre javí ako výnimočný interpret fenomenológie perspektívy, jej vzťahu k telesnému zážitku a nakoniec i k citovým pohnútkam. Pre Shakespeara sa vzťah medzi subjektom a objektom daný perspektívou (kde je racionálna merateľnosť ukotvená v nekonečnom priestore intuície) vskutku stáva spolu s pohľadom strácajúcim sa v dialke sprievodným znakom, jedinečnou metaforou smútku, ktorý presahuje všetky hranice. Vo svojich posledných hrách Shakespeare nesmierne citlivo číta vizuálnu kultúru svojej doby, najmä jej fenomenologický rozmer a jej vzťah k stelesnenému subjektu perspektívneho videnia.

MA Geoff Lehman, PhD

did his doctoral work in art history at Columbia University, where he wrote a dissertation on the relationship between perspective and Renaissance landscape painting. Since 2006 he has been on the faculty of Bard College Berlin, a small liberal arts university, and has been teaching in its interdisciplinary humanities program. His research interests include the theory and history of perspective, the phenomenology of art and of viewer response, and the origins and development of landscape painting in Europe. Geoff has just completed a book, in collaboration with Bard College Berlin colleague Michael Weinman, on the Parthenon in relation to ancient Greek mathematics and to Plato's dialogues, to be published by SUNY Press this year. He also has a forthcoming article on landscape representation as a means to knowledge in the work of Jan Van Eyck and Leonardo da Vinci.

Shakespeare's Phenomenology of Perspective

Marshall McLuhan, in *The Gutenberg Galaxy*, has identified Edgar's description of a precipitous view to the blind Gloucester in Shakespeare's *King Lear* as a verbal manifestation of "the anguish of the third dimension," articulated in terms of painter's perspective. In *Cymbeline*, the grieving Imogen imagines the departure of her exiled husband as an agonizing recession toward a vanishing point. Here and elsewhere, Shakespeare proves an exceptional interpreter of the phenomenology of perspective, of its relationship to bodily experience and, ultimately, to affect. Indeed, for Shakespeare, the subject-object relationship posited by perspective—where rational commensurability is embedded within an intuitive infinity—and its concomitant attenuation of vision become a privileged metaphor for a grief that exceeds all bounds. Thus, in his last works, Shakespeare offers a uniquely sensitive reading of the visual culture of his time, most notably of its phenomenological dimension, its address to the embodied subject of perspectival vision.

Mgr. Anna Křivánková, PhD.

absolvovala štúdium japonistiky na Filozofickej fakulte KU v Prahe. Vo svojej diplomovej práci skúmala zvláštnosti japonského komiksu, v dizertačnej práci sa zaoberala obrazom ženy v japonskej popkultúre druhej polovice 20. storočia. Prekladá, tlmočí a vyučuje japončinu a angličtinu. Publikovala preklady diel z japončiny autorov ako Takashi Hiraide, Miyabe Miyuki, Natsuo Kirino a Tsutsui Yasutaka, ako aj celý rad komiksov.

Shakespeare a Manga: Osmá fáze

Divadelní hry Williama Shakespeara byly v Japonsku poprvé uvedeny ve 2. pol. 19. stol. a od té doby prošly podle japonských divadelních odborníků sedmi fázemi přijetí a divadelního ztvárnění (včetně adaptací pro klasické divadlo kabuki). V malé nadsázce však můžeme říci, že stranou divadelní scény existuje i osmá fáze přijetí – vstřebání Shakespeara japonskou populární kulturou, zejména pak komiksovým průmyslem. Adaptace Shakespearových her (mj. Kupec benátský či Othello) se na přelomu 50. a 60. let staly součástí vzkvétající japonské komiksové scény. Nejprve přičiněním jednoho z nejvýznamnějších poválečných autorů Osamua Tezuky, později prostřednictvím neformální autorské skupiny Čtyřia-dvacátnice (Nidžūjonengumi) – právě díky nim se Shakespeare v průběhu 70. let etabloval především na scéně tzv. šódžo mangy (dívčího komiksu) a džosei mangy (ženského komiksu). Na přelomu tisíciletí pak se vzrůstající oblibou japonského komiksu v zahraničí došlo k další mezikulturní výměně a někteří evropští autoři adaptovali pro ztvárnění komiksových verzí Shakespearových her výtvarný styl charakteristický pro mainstreamový japonský komiks.

MA Anna Křivánková, PhD

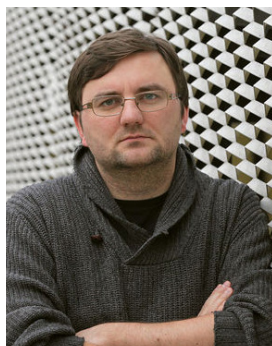
graduated in Japanese studies at the Faculty of Philosophy and Arts, Charles University in Prague. In her MA thesis she wrote on *Peculiarities of Japanese Comics*, the title of her PhD thesis was *Image of a Woman in Japanese Popular Culture in the 2nd half of 20th Century*. Currently she is interpreter, teacher and tutor of Japanese and English. Her published translations from Japanese include works of Takashi Hiraide, Miyabe Miyuki, Natsuo Kirino and Tsutsui Yasutaka, as well as numerous comics.

Shakespeare and Manga: The Eighth Stage

The plays of William Shakespeare were first introduced in Japan in the 2nd half of the 19th century. According to Japanese teatrologists the plays went through seven stages of reception (including adaptations of the Bard's play by traditional kabuki theatre). However, with a little bit of hyperbole we could claim that apart from the theatrical world there actually was one more form of reception: a so-called "eight stage" where Shakespeare's works were absorbed by Japanese popular culture, especially manga. First manga adaptations of Shakespeare's plays appeared between 50s and 60s, mainly thanks to one of the most prolific post-war comics authors Osamu Tezuka, and later through the work of informal authorial group known as Year 24 Group (Nijūyonengumi) whose members managed to make Shakespeare a valid part of Japanese comics scene, especially shōjo manga (girls' comics) and josei manga (women's comics). Yet by the turn of the millennium another intercultural exchange took place: owing to a mounting popularity of manga in the West, several European authors decided to borrow the art style characteristic for mainstream manga to create their own comics adaptations of Shakespeare's plays.

Mgr. Art. Daniel Majling

po ukončení VŠMU pracoval ako dramaturg v Divadle Andreja Bagara v Nitre. Po desiatich rokoch prešiel na rovnaký post do SND. Je autorom alebo spoluautorom viacerých dramatisácií; pod názvom *Ucpanej systém* adaptoval, napríklad Welshove poviedky pre Dejvické divadlo v Prahe a pre SND zdramatizoval román Jonathana Littella *Láskavé bohyně*. V roku 2015 vydal komiks *Rudo*.

Vulgárnosť**(od Shakespeara po Dagssona a South Park)**

Čo to historicky znamenalo a čo aktuálne znamená „byť vulgárny“? Kedy „sprosté“ slová, vtipy a kresbičky zohrávajú kľúčovú úlohu pri formovaní novej kultúry (a dokonca aj morálky) a kedy, naopak, viedli k hrubým zjednodušeniam, ktoré sa stali heslami lúzy krátko pred začiatkom lynchovania a pogromov? Sú komiksy a kreslené filmy „vulgarizovaním“ vysokej kultúry? Čo diela tzv. „vysokej kultúry“ v procese vulgarizácie strácajú a čo, naopak, získavajú? Aký je rozdiel medzi šašom z Kráľa Leara a Dagssonovými sprostými kresbičkami? A je v tom vôbec nejaký rozdiel?

MA Daniel Majling

after finishing his studies at the Theatre Faculty VŠMU in Bratislava he worked as dramaturg in the theatre Divadlo Andreja Bagara in Nitra. After ten years he changed to the National Theatre in Bratislava. He authored or co-authored several theatre adaptations: for the theatre Dejvické divadlo in Prague he rewrote Irvine Welsh's *Acid House*; for the NT Bratislava he dramatized the novel of Jonathan Littell *The Kindly Ones*. 2015 he published his comics *Rudo*.

Vulgarity**(from Shakespeare to Dagsson and South Park)**

What did it mean historically and what does it mean now „to be vulgar“? When do the „dirty“ words, jokes and drawings play a key role in forming a new culture (and even a new morals) and when, on the contrary, did they lead to gross simplifications which became slogans for a rabble shortly before starting lynch laws and pogroms? Do the cartoons and comics „vulgarize“ the highbrow culture? What do the works of the so called „high culture“ lose within the process of vulgarization and what, on the contrary, do they win? What is the difference between the Fool in King Lear and the dirty drawings of H. Dagsson? And is there any difference at all?

prof. Krystyna Kujawinska Courtney, PhD

je profesorka na Univerzite Lodz v Poľsku, kde vedie katedru štúdií Británie a Britského spoločenstva národov, zároveň je prodekanou na Fakulte medzinárodných a politologických štúdií a šéfkou Medzinárodného centra shakespearovských štúdií. Publikovala rad štúdií a článkov v Poľsku aj v zahraničí o globálnej kultúrnej autorite Shakespearovych hier a poém v novovekej a modernej kultúre. Členka World Shakespeare Bibliography a spolueditorka časopisu *Multicultural Shakespeare: Translation, Appropriation and Performance*. Medzi jej nedávne publikácie (v poľštine a angličtine) patria: *Some Renaissance Early Modern/Renaissance Topoi in the Twenty First-Century* (2015), kniha o recepcii Shakespeara v Poľsku *Shakespeare 2014 w 450. rocznice urodzin* (2014) a o recepcii žien „No Other But a Woman's Reason”: *Women on Shakespeare. Towards Commemorating the 450th Anniversary of Shakespeare's Birth* (2013). Okrem iného je autorkou monografie o živote a divadelných osudoch herca Iru Aldridga, ktorý pôsobil po celej Európe a zomrel v Poľsku – *Ira Aldridge (1807-1867): Dejiny prvého shakespearovského tragéda čiernej pleti*.

Shakespeare na pomedzí poľskej a nemeckej kultúry v inscenácii Jana Klatu *Titus Andronicus*

Cieľom príspevku je predstaviť inscenáciu Jána Klatu *Titus Andronicus* (2012) uvedenú v divadle Teatr Polski (Wrocław) v spolupráci s divadlom Staatsschauspiel (Dražďany), ktorá sa zaoberala poľsko-nemeckými vzťahmi po druhej svetovej vojne. V tejto dvojjazyčnej inscenácii, ktorá stavia proti sebe prísnu nemeckú disciplínu a ľahkovážnu poľskú fantáziu, stála v centre postava Aarona, afrického diabla, ktorý stelesňoval rasové fantazmagórie. Tým, že inscenácia predstavila poľsko-nemeckú nenávisť v historickom aj súčasnom kontexte, podkopala zároveň aj politickú korektnosť, o ktorú sa dnes usiluje Európska únia v rámci politiky zmierenia. Klatova inscenácia, ktorá využíva tarantinovskú estetiku, hraničí s gýčom a pracuje s multimédiami (t. j. videoklipy, piesne a televízne seriály), ukázala, aká tenká je hranica medzi vedomou kultúrnou kompetenciou a národnou identitou.

Prof. Krystyna Kujawinska Courtney, PhD

is professor at the University of Lodz, Poland, where she chairs the British and Commonwealth Studies Department, serves as vice-dean at the Faculty of International and Politological Studies, and heads the International Shakespeare Studies Center. She has published numerous articles and essays, internationally and locally, on the global cultural authority of Shakespeare's plays and poems in early modern and modern culture. She is a member of the World Shakespeare Bibliography and a co-editor of the journal *Multicultural Shakespeare: Translation, Appropriation, Performance*. Her latest book publications (in Polish and in English) are devoted to early modern culture: *Some Renaissance Early Modern/Renaissance Topoi in the Twenty First-Century* (2015), to reception of Shakespeare in Poland: *Shakespeare 2014 W 450. rocznice urodzin* (2014) and to the contribution of women to international Shakespeare studies *No Other But a Woman's Reason”: Women on Shakespeare. Towards Commemorating the 450th Anniversary of Shakespeare's Birth* (2013). She also authored a monograph on Ira Aldridge's life and theatrical achievements *Ira Aldridge (1807-1867): Dzieje pierwszego czarnoskórego tragika szekspirowskiego*.

Shakespeare In-Between Polish and German Cultures in Jan Klata's *Titus Andronicus*

The aim of my paper is to present Jan Klata's production of *Titus Andronicus* (2012) staged by the Polski Theater (Wrocław) with the cooperation of the Staatsschauspiel (Dresden), which discussed Polish-German relations after World War 2. Juxtaposing strict German discipline with lighthearted Polish fantasy, this bilingual production was orchestrated by Aaron, an African-Devil, who impersonated racial reveries. The production undermined political correctness, presenting Polish/German hatred in its historical and present context, despite the ongoing efforts of the EU appeasement policy. Situated in Tarantino's aesthetics, bordering on kitsch, through the use of multimedia (e.i. videoclips, songs, TV serials), Klata's production showed how thin the line is between conscious cultural competence and national identity.

prof. PhDr. Soňa Šimková, PhD.

profesorka dejín divadla na VŠMU v Bratislave s ťažiskom na frankofónnej dráme a divadle. Absolvovala štúdium na VŠMU v Bratislave a PhD na univerzite v Bazilei. Publikovala monografie *Molière na Slovensku* (1989), *Strehler: divadlo v znamení réžie* (1997) a celý rad štúdií k súčasnému francúzskemu divadlu, zostavila zborníky *Stretnutie kultúr a divadlo* (2000), *Klišé Európa* (2005), prekladateľka A. Artauda *Divadlo a jeho dvojník* (1993), spolu-prekladateľka a vedecká redaktorka *Divadelného slovníka* Patricea Pavisa (2005), zostavovateľka a prekladateľka *Antológie súčasnej francúzskej drámy a jej analýz* (2008), prekladateľka radu divadelných hier (Molière, Feydeau, Marivaux, Confortès, Cousse). Od 1998 do 2010 viedla katedru divadelných štúdií na VŠMU. R. 2010 získala vo Francúzsku cenu za divadelnú pedagogiku Prix François Florent.

Shakespeare strieda kódy.**Ariane Mnouchkine v rokoch 1980-tych a dnes**

Začiatkom 80. rokov pripravila Ariane Mnouchkine v Paríži cyklus Shakespeareových hier – *Richarda II.*, *Večer trojkráľový* a *Henricha IV.* Pre prvý diel si zvolila orientálne kódy v duchu vtedy aktuálneho interkulturalizmu. Orientálne kódy sa obdivuhodne uplatnili, lebo na javisku sa kodifikovanosť a ritualizácia dobového sveta dala oveľa adekvátnejšie tlmočiť, ako v kódoch psychologického interpretačného divadla. K orientalizácii Shakespeara z širšieho hľadiska viedlo Ariane Mnouchkine tiež to, že pociťovala krízu západnej kultúry, absenciu formy v divadle a rituálov v živote. Jej cyklus zapôsobil magicky ako začiatkom 20. storočia oslnivé Ďagilevove balety. Najnovšie sa Mnouchkine vrátila k Shakespeareovi inscenáciou *Macbetha*. Tentoraz však už inscenovala v intermediálnom kóde a tak jej ostatný opus iskril filmovými obrazmi. V príspevku priblížime niektoré silné okamihy „zlatého“ aj problematickosť „realistického“ scénického Shakespeara.

prof. PhDr. Soňa Šimková, PhD

is professor of theatre history at VŠMU in Bratislava with the focus on French speaking drama and theatre. She graduated at VŠMU in Bratislava and obtained her PhD at the University Basel. Author of monographs *Molière in Slovakia* (1989), *G. Strehler: Theatre under the Sign of Directing* (1997) and of numerous papers and reviews on French theatre, translator of A. Artaud's *The Theatre and its Double* (1993), editor of *Encounters of Cultures in Theatre* (2000), *Cliché Europe* (2005), co-translator and editor of *Dictionary of the Theatre* by Patrice Pavis (2005), editor and translator of *Antology of Contemporary French Drama and Its Analysis* (2008), translator of plays (Molière, Feydeau, Marivaux, Confortès, Cousse). From 1998 to 2010 she was head of the department of theatre studies at VŠMU. In France, she has obtained Prix François Florent (2010) for theatre pedagogy.

Shakespeare is changing codes.**Ariane Mnouchkine in the 1980s and now**

At the beginning of 1980s, Ariane Mnouchkine directed a cycle of Shakespeare's plays – *Richard II*, *Twelfth Night* and *Henry IV* in Paris. The first production was determined by oriental codes in the spirit of interculturalism, which was popular at that time. Oriental codes were remarkably suitable, because on stage, the ritualisation and codification of historical world could be interpreted in a far more appropriate way than in the codes of psychological theatre. Ariane Mnouchkine's intention to orientalise Shakespeare was also led by the fact that she perceived the crisis of Western culture, the absence of a form in theatre as well as rituals in life. The impact of her Shakespearean cycle was magical, as were brilliant Diaghilev's ballets at the beginning of the 20th century. Mnouchkine's most recent experience with Shakespeare was a production of *Macbeth*. This time, she has chosen the framework of intermedial code. As a result, her latest production was full of film images. In this paper, some strong moments of a "golden" as well as the problems of a "realistic" Shakespeare on stage will be analysed.

prof. Saniya Kabdiyeva, PhD

divadelná historička, kritička, profesorka, zaslúžila pracovníčka Republiky Kazachstan, kandidátka umení (PhD). V súčasnosti vedie Oddelenie dejín a teórie divadla v Kazašskej národnej akadémii umení T. Žurgenova v Almaty. Absolvovala štúdium na Fakulte divadelnej histórie a kritiky Štátneho inštitútu divadelného umenia GITIS v Moskve.

Autorka monografií "Folklórne tradície v kazašskom divadle", "Moderné umenie v Kazachstane", ako aj článkov o modernom divadle Kazachstanu a strednej Ázie. Účastníčka medzinárodných divadelných seminárov a konferencií v Edinburgu (UK), Bochume (Nemecko), Bratislave, Tbilisi (Gruzínsko), Baku (Azerbajdžan), Taškente (Uzbekistan), Biškeke (Kirgizstan), Moskve, Jakutsku, Kazani a inde.

Shakespeare medzi Európou a Áziou

Príťažlivosť Shakespeareových hier pre eurázijské divadlo umožňuje zistiť osobitosti tradícií národného divadla v kontexte dialógu medzi Východom a Západom. V kazašskom divadle sa Shakespeareove tragédie začiatkom 21. storočia stali napríklad katalyzátorom postmoderných experimentov. Premena estetických kritérií spôsobila, že národné divadlo sa ocitlo na rázcestí.

Pre kazašské divadlo sú aktualizácie klasických hier veľmi dôležité. Inscenovať Hamleta v 21. storočí znamená skončiť s predošlými obdobiami, keď hrdinovia zvädzali boj na život a na smrť, keď malo slovo rozhodujúci význam a keď sa v divadle viac hovorilo než konalo. Okruh divadelných nápadov, ktorý sa doteraz vybudoval a aktívne využíval, sa vyčerpal.

Hľadanie nových foriem viedlo k čiastočnej premene eurázijskej inscenačnej tradície. Miešanie žánrov, štýlov a vizuálne divadlo spôsobilo obnovu divadelného jazyka v národnom divadle. Interpretácie Shakespeareových hier na eurázijskom kontinente sa viažu na skúmanie postmodernity.

Inscenovaním Shakespeareových hier dokážu národné divadlá na eurázijskom kontinente zároveň pochopiť aj svoju vlastnú prítomnosť a zobrazit' morálne, spoločensko-psychologické a duchovné zmeny v modernej spoločnosti.

Prof. Saniya Kabdiyeva, PhD

Theatre historian, theatre critic, professor, Honoured Worker of the Republic of Kazakhstan, Candidate of the Arts (PhD). Current position is Head of Department of History and Theory of Theatre at Kazakh National Academy of Arts named after T. Zhurgenov, Almaty, Kazakhstan.

Graduated from State Institute of Theatre Arts (GITIS, Moscow), Faculty of Theatre History and Criticism.

Author of the monographs: "Folklore Traditions in Kazakh Theatre", "Modern Art of Kazakhstan". Author of the articles on the subjects of modern theatre of Kazakhstan and Central Asia. Participant of international theatre seminars and conferences in Edinburgh (UK), Bochum (Germany), Bratislava (Slovakia), Tbilisi (Georgia), Baku (Azerbaijan), Tashkent (Uzbekistan), Bishkek (Kyrgyzstan), Moscow, Yakutsk, Kazan (Russia) and others.

Shakespeare between Europe and Asia

The appeal of Eurasian theatre to Shakespeare's work enables to elicit peculiarities in development of national theatre's traditions in the context of a dialogue between the East and the West.

For example, Shakespeare's tragedies became a catalyst for postmodern experiments in Kazakh theatre at the beginning of 21st century. Change of aesthetic benchmarks led national theatre to a crossroad.

The question of making classics more topical is very important for Kazakh theatre. Staging of "Hamlet" in the 21st century makes conclusion of the previous period in which characters had a life-or-death fight, word had the determining meaning and there were more words than actions in the theatre. Circle of theatre ideas which had been built and actively used earlier was depleted.

Nevertheless, searches for new forms led to partial transformation of Eurasian stage traditions. Blending of genres, styles, plastic and visual theatre entailed renewal of theatre language in the national theatre. The interpretation of Shakespeare is connected with exploration of postmodernism. At the same time staging Shakespearean plays national theatres of Eurasia comprehend their own present and reflect moral, socio-psychological and spiritual changes in the modern society.

MA Zsuzsanna Kiss, PhD

sa narodila v Transylvánii (Rumunsko), absolvovala štúdium maďarskej a anglickej literatúry a jazyka na univerzite v Koložváre (Cluj-Napoca). Od 1993 pôsobí ako univerzitná pedagogička. R. 1998 získala titul CSc. na Maďarskej akadémii vied v Budapešti, kde sa sústredila na výskum maďarskej textovej a divadelnej histórie *Kráľa Leara*. R. 2004 získala diplom v oblasti dramatickej pedagogiky. V súčasnosti vyučuje anglickú literatúru na Univerzite Károliho Gáspára v Budapešti. Medzi jej shakespearovské publikácie patria knihy *Smutní klauni. Král Lear v maďarskom šate* (2010) and *Leár. Král Lear. Edícia zdroje* (2016). Vo výskume sa venuje aj iným oblastiam, napr. kultúrnym a komparatívnym literárnym štúdiám a dejinám maďarského divadla, prekladá poéziu a zostavila dve zbierky próz (1995 a 1998). Má čitateľský klub a syna v tínedžerskom veku.

Medzi významom a porozumením

V hre *Hamlet* (I. 2.) prikazuje princ Horatiovi a strážcom, tušiac hrozivé nejasnosti a nebezpečenstvá, ktoré môže priniesť stretnutie s duchom svojho otca: „Vytvárať názor si smiete – nie ho vytárat“. Dôraz na neviditeľné, nevyslovené alebo z nejakého dôvodu nevysloviteľné je pre Shakespeara typický. V týchto dimenziách sa pohybuje jeho slovné i vizuálne pôsobivé divadlo.

V príspevku sa budem zaoberať výstupmi, v ktorých sa konfrontujú otec s dcérou v hrách *Král Lear*, *Zimná rozprávka a Perikles*. Budem prihliadať aj na zdroje, ktorými sa Shakespeare inšpiroval a ktoré v každej z týchto hier zároveň spochybnil. Zameriam sa predovšetkým na spôsob, akým boli tieto scény prijaté, pochopené a inscenované na maďarských javiskách.

MA Zsuzsanna Kiss, PhD

was born in Transylvania (Romania), graduated as a Hungarian and English language and literature teacher at Kolozsvár (Cluj-Napoca) University. Since 1993 she has been teaching at university colleges and universities. In 1998 she obtained a CSc (PhD)-degree at the Hungarian Academy of Sciences Budapest, for the research focusing on the Hungarian textual and stage history of *King Lear*. In 2004 she obtained a diploma in drama pedagogy. Currently she is teaching English literature at Károli Gáspár University Budapest. Among her Shakespeare publications are the books *Clowns of Sorrow. King Lear in Hungarian Garments* (2010) and *Leár. King Lear. Source Edition* (2016). Her research include other fields as well, like cultural and comparative literary studies and Hungarian theatre history, she is translator of poetry and editor of two prose volumes (1995 and 1998). She has a reading club and a teenage son.

Between meaning and understanding

In *Hamlet* (I. 2) anticipating the dire ambiguities and dangers of meeting his father's ghost, the prince instructs Horatio and the guards: 'Give it an understanding, but no tongue'. It is characteristic of Shakespeare to insist on the the invisible, unvoiced – or for some reason unutterable – dimensions of his both verbally and visually so powerful theatre.

In my paper I am going to look at the father-daughter confrontation scenes from *King Lear*, *Winter's Tale* and *Pericles*, with some regard to the sources Shakespeare followed and discredited in each case, focusing mainly on how these scenes have been received, understood and represented on Hungarian stages.

prof. Jana (Bžochová-)Wild, PhD.

pôsobí na DF VŠMU v Bratislave. Publikovala monografie *Hamlet: dobrodružstvo textu* (1998), *Začarovaný ostrov? Shakespearova Búrka inak* (2003), *Malé dejiny Hamleta* (2007), učebnicu *Úvod do shakespeareovského divadla* (1999), redigovala súbor esejí *Recepcia Shakespeara: od čítania žien k feminizmu* (Aspekt, č. 2, 2001), preložila kompendium *Shakespeare: Základná príručka* (2006). Na medzinárodnej škole liberálnych štúdií BISLA viedla kurz „Politický Shakespeare“ (2007 a 2008). Zostavila medzinárodné zbierky „*In double Trust*“: *Shakespeare in Central Europe* (2014) a *Zrkadlá (pre) doby. Shakespeare v divadle strednej Európy* (2015). R. 2013 organizovala v Bratislave medzinárodné shakespeareovské sympóziu *Kronika doby*.

prof. Jana (Bžochová-)Wild, PhD

is teacher of Theatre Studies at the Academy of Performing Arts Bratislava. Her publications include monographs in Slovak language on various aspects of the reception of Shakespeare: *Hamlet: The Adventure of a Text* (1998), *An Enchanted Island? Shakespeare's „The Tempest“ Otherwise* (2003), *A Short Cultural History of Hamlet* (2007) and the textbook *Introduction to the Shakespearean Theatre* (1999). She translated *Shakespeare. The Essential Handbook* (2006), edited a set of essays *The reception of Shakespeare: from Women's Reading to Feminisms* (Aspekt Nr. 2, 2001) and two collections „*In double Trust*“: *Shakespeare in Central Europe* (2014, in English) and *Mirrors of/for the Times. Shakespeare in Central European Theatre* (2015). As visiting professor at BISLA (Bratislava School of Liberal Arts) she has launched the course *Political Shakespeare* (2007 and 2008). In 2013, she organized an international Shakespeare symposium *Chronicles of the Time in Bratislava*.

KTO JE KTO A ŠTO JE ČO? Medzi ΣFΣZom a SAJUZom

Príspevok sa zaoberá inscenáciou *Komédia omylov* (SND 1971, réžia Jozef Budský). Režisér z hry urobil frašku, ktorú publikum aj väčšina kritiky ocenili ako skvelú zábavu plnú humoru. Vizuál a prevrátená morálka produkcie však boli jasné odkazy na svet ako zlepenec, v ktorom vládne chaos a falošné identity, kde nič nie je tým, za čo sa to vydáva – bezpochyby obraz dezorientovanej spoločnosti a všeobecného úpadku, ktorý nastal v dôsledku vojenskej invázie do Československa roku 1968.

WHO IZ HOO ΣND WHAT IZ WATT? Between ΣFΣZ and USSR

The paper reflects upon *The Comedy of Errors* staged 1971 in the Slovak National Theatre Bratislava (director Jozef Budský). Staged as a grotesque farce offering a lot of fun and entertainment for the audience, the visual design and distorted morality of this production were clear references to a world of a chaotic mishmash and deceiving identities, where nothing was to be taken at face value – no doubt, a picture of a desorientated society and overall decay in the aftermath of the military invasion of Czechoslovakia in 1968.

doc. George Volceanov, PhD

prednáša anglickú literatúru na Spiru Haret University v Bukurešti. Absolvoval štúdium angličtiny a maďarčiny na Univerzite Bukurešť a PhD v odbore anglická literatúra na Babeş-Bolyai University v Kluži. Pôsobí ako lexikograf, prekladateľ, editor. Preložil vyše 60 kníh z angličtiny a maďarčiny, získal viacero ocenení. Autor desiatok kritických a translátologických štúdií o Shakespearovi, ktoré prispeli k rozšíreniu shakespearovského kánonu v Rumunsku. Hlavný editor nového súborného vydania Shakespeara v rumunčine, pre ktoré sám preložil alebo spolupreložil trinásť hier. Autor viacerých výkladových a dvojjazyčných slovníkov slangu, zaujíma sa rovnako o rumunský, ako aj anglický a maďarský slang.

Assoc. prof. George Volceanov, PhD

teaching English Literature at Spiru Haret University in Bucharest. A graduate of the University of Bucharest, with a degree in English and Hungarian (1979), he received a Ph.D. in English Literature from the Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca. Lexicographer, translator and editor. He has translated more than sixty books from English and Hungarian. He is the recipient of several translation awards. In recent years, he has written dozens of articles and essays on Shakespeare's life and works, contributing, via critical texts and literary translations, to the enlargement of the *Shakespeare canon* in Romania. General editor of the New Romanian Shakespeare series, for which he himself has translated, or co-translated, so far, thirteen plays. Author of several mono- and bilingual dictionaries of slang, being equally interested in Romanian, English and Hungarian slang.

Od politiky k nadávkam: nový preklad *Henricha IV. (1)* do rumunčiny

Príspevok sa venuje novému prekladu historickej hry *Henrich IV., 1. diel* do rumunčiny (Volceanov, 2016) a porovnáva ho s predchádzajúcim pretlmočením (Dan Duţescu, 1957, rpt 1985) v zmysle vernosti originálu, lexiky, divadelnosti a pod. Stratégie, ktoré uplatnil prekladateľ (a autor konferenčného príspevku v jednej osobe) súznejú so všeobecnými stratégiami, vytýčenými pre projekt nového kompletného vydania Shakespeara v rumunčine, ktoré Volceanov spustil roku 2010. Dan Duţescu bol najväčším básnikom spomedzi rumunských prekladateľov anglickej poézie. Sám publikoval úctyhodné vydanie kompletného diela G. Chaucera do rumunčiny. Na jeho preklade *1. dielu Henricha IV.* sa odráža silný tlak doby (prítomnosť Červenej armády a Dutescova "nebezpečná" biografia v čase komunizmu). Príspevok venuje osobitnú pozornosť prekladaniu Shakespearových nadávok a obscénneho jazyka.

From Political Issues to Swearwords: on a new Romanian Translation of *Henricha IV. (1)*

The paper discusses the latest Romanian version of *1Henry IV* (Volceanov, 2016), in contrast with the earlier translation (Dan Duţescu, 1957, reprinted 1985) in point of faithfulness to the original, vocabulary, performability, etc. The strategies employed by Volceanov comply with, and illustrate, the overall strategies of the New Romanian Shakespeare series he himself launched back in 2010. Dan Duţescu was the greatest versifier among Romanian translators of English poetry. He produced, all by himself, an impressive edition of Chaucer's complete works in Romanian. However, his translation of *1Henry IV* shows the strong pressure of the time when he translated the play (the presence of the Red Army in Romania and Duţescu's "dangerous" biography in an age of Communism). A special issue discussed in the paper is the translation of Shakespeare's swearwords obscene language.

doc. Zdenka Pašuthová, ArtD.

absolventka divadelnej dramaturgie na VŠMU v Bratislave (1999), dramaturgička a teatrologička. Pôsobí na Katedre divadelných štúdií Divadelnej fakulty VŠMU v Bratislave, prednáša dejiny slovenského a českého divadla. V súčasnosti zastáva funkciu prodekanke pre umeleckú, vedeckú činnosť a rozvoj fakulty. Je autorkou, resp. spoluautorskou viacerých teatrologických a odborných publikácií (napr. N. Lindovská a kol.: *Magda Husáková Lokvencová*, 2008; V. Štefko a kol.: *Dejiny slovenskej drámy*, 2011; *Marška: Denník Karla Baláka*, 2011, spolu s R. Hudecom; *Súborné vydanie diela Jána Chalupku*, 2012). Popri teatrologii sa venuje aj praktickej divadelnej a televíznej tvorbe, najmä v oblasti tanečného a pohybového divadla, ale aj tvorby pre detské publikum.

ShakExperiment**Shakespeare v inscenáciách študentov
Divadelnej fakulty VŠMU**

Inšpiráciou pre predkladaný príspevok sa stal pilotný projekt smerujúci k postupnej revitalizácii a digitalizácii archívu Divadelného štúdia VŠMU. Pri príležitosti shakespeareovského výročia sme sa zamerali na skompletizovanie dokumentácie k inscenáciám Shakespeareových textov od založenia Divadelného štúdia VŠMU (1954). Paradoxným zistením je, že Shakespeare (odhliadnuc od operných verzií jeho hier) sa na javisku VŠMU začal objavovať až v polovici 1980-tych rokov v rôznych, často experimentálnych podobách. V príspevku analyzujeme vybrané inscenácie a postupný vývin prístupu najmladšej generácie divadelných tvorcov k tomuto autorovi, v konfrontácii s prístupom profesionálnych scén.

Assoc. prof. Zdenka Pašuthová, ArtD.

graduated theatre dramaturgy in Academy of Performing Arts in Bratislava (APA), dramaturg, theatreologist, occasionally author. She works at Department of Theatre Studies at Theatre Faculty of APA in Bratislava, as a lecturer of History of Slovak and Czech theatre. Nowadays she is a vice dean for art, research and development of Theatre Faculty. She is an author or co-author of several books concerning mainly Slovak theatre (*Magda Husáková Lokvencová*, 2008; *Dejiny slovenskej drámy*, 2011; *Marška: Denník Karla Baláka*, 2011, *Súborné vydanie diela Jána Chalupku*, 2012). Except being interested in theory and history, she creates also practical productions for theatre and television, mainly dance theatre, or theatre for children.

ShakExperiment**Shakespeare performed by students of
Academy of Performing Arts in Bratislava/
Theatre Faculty (APA/TF)**

The inspiration for this paper was provided by the project of revitalisation and digitalization of Theatre Studio Archive at the APA. The 400th Shakespeare's anniversary inspired us to collect and complete maximum of documents connected with productions of his plays, performed by students at APA - from Theatre Studio foundation in 1954. The first productions of Shakespeare (except Opera productions) appeared at the mid-1980s in various, often experimental forms. We analyze selected productions and also the progress of approach to Shakespeare's plays by the youngest generation of professional theatre makers, in comparison with other professional theatres.

Mgr.art. Eva Kyselová, PhD.

Absolvovala štúdium divadelnej vedy na DF VŠMU v Bratislave (2009) a doktorské štúdium na odbore Teorie a praxe divadelní tvorby na pražskej DAMU, kde obhájila dizertačnú prácu „Vývoj slovenskej činohry v 20.-70.rokoch 20.storočia a jej dialóg s českým divadlom“. Od roku 2013 je odbornou asistentkou na katedre teorie a kritiky DAMU, kde prednáša a vedie semináre k dejinám svetového a českého divadla, a externe prednáša na katedre produkcie. V rámci teatrologického výskumu sa venuje predovšetkým dejinám slovenského a českého divadla, súčasným tendenciám v činohernom a alternatívnom divadle s dôrazom na feministické divadlo a drámu. Aktívne sa venuje divadelnej kritike a spolupracuje s českými a slovenskými divadelnými periodikami.

Shakespeare a moderná česká réžia - Dvakrát Rómeo a Júlia

Príspevok sa venuje inscenáciám českých režisérov Karla Huga Hilara (ND, prem. 1924) a Viktora Šulca (SND, prem. 1932), ktorí výrazne zasiahli do vývoja modernej českej a slovenskej réžie. Napriek tomu, že ich delí takmer desať rokov, obe interpretácie kladú dôraz na výtvarný a herecký komponent ako základ divadelného diela, potvrdzujú úzky vzťah českého a slovenského divadla, a kontinuitu formovania slovenskej modernej réžie pod vplyvom českého divadla. V neposlednom rade sa príspevok zameriava na komunikatívnosť Shakespeareovej tragédie v súdobom spoločenskom a politickom kontexte.

MA Eva Kyselová, PhD

Studied Theatre studies at the Academy of Performing Arts in Bratislava and then finished her PhD studies at the Theatre faculty of the Academy of Performing Arts in Prague. Where she teaches on Department of theory and criticism. Her research is mostly focused on theatre history of Czech and Slovak theatre, feminist theatre and drama and modern tendencies in contemporary theatre. As a critic she cooperates with theatre magazines in Czech and Slovak and writes about drama theatre, puppet and alternative theatre.

Shakespeare and modern Czech stage directing – Romeo and Juliet two times

The paper is focused on two different stagings made by Czech directors Karel Hugo Hilar (National Theatre Prague, 1924) and Viktor Šulc (Slovak National Theatre, 1932). Both directors strongly influenced the development of Czech and Slovak modern directing. Nevertheless, there is almost ten years between the stagings, both stressed the role of set design and acting as the most important staging components. These interpretations also confirmed very close relationship between Czech and Slovak theatre and the continuity and intensity of Czech theatre influence onto Slovak theatre. Finally, the other important aspect of both stagings is the Shakespeare tragedy's ability to communicate actual social and political themes in „contemporary“ Czech and Slovak society.

doc. PhDr. Ján Sládeček, PhD.

dramaturg, režisér, autor, historik divadla, dekan Fakulty dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici, režisér a umelecký šéf Spišského divadla v Spišskej Novej Vsi. Ako dramaturg činohry SND (1981-92) spolupracoval s najvýznamnejšími režisérskymi osobnosťami slovenského divadla. Ako teatrológ inicioval a pripravil na vydanie viacerých kníh a dokumentov k slovenskej divadelnej réžii (J. Jamnický, K. L. Zachar), zbierok z teórie a kritiky (Z. Rampák, J. Pašteka), editor súborných diel slovenských dramatikov (J. Hollý, J. Barč-Ivan, I. Stodola I-III.), teoretických textov (F. Nietzsche, S. Ejzenšajn) a viacerých monografií o slovenských divadlách, spoluautor *Dejín slovenskej drámy 20. storočia* (2011).

Pietorova nedokončená

V umeleckej biografii významného režiséra M. Pietora (1933 – 1991) má popri originálnych režijných interpretáciách inscenácií Čechova, Gorkého, Gogoľa či Tajovského nezastupiteľné miesto aj dráma W. Shakespeara, ktorá sa stala predmetom jeho trvalého záujmu najmä v jeho vrcholnom tvorivom období. Autor príspevku priblíži jeho uvedenia *Veselé panie z Windsoru*, *Hamlet*, *Márna lásky snaha*, *Richard II.*, *Henrich IV.* a *Richard III.* a sústredí sa najmä na osvetlenie dramaturgicko - režijnej koncepcie pripravovanej inscenácie *Kupca benátskeho*, ktorú prerušilo nečakané úmrtie režiséra. Pohľad dramaturga ako spolutvorcu nerealizovaného inscenačného projektu doplní tak režijný profil režiséra M. Pietora a jeho zástoj v interpretácii Shakespeareovej drámy v slovenskom divadle.

Assoc. prof. PhDr. Ján Sládeček, PhD

dramaturg, director, author, theatre historian, dean of the Faculty of Dramatic Arts of the Academy of Arts in Banská Bystrica, artistic director of the theatre in Spišská Nová Ves. As dramaturg of the Slovak National Theatre (1981-92) he worked with the most important Slovak directors. As theatre historian he launched and edited numerous book projects and documents concerning Slovak theatre directing (J. Jamnický, K. L. Zachar), collections of theory and criticism (Z. Rampák, J. Pašteka), collected works of Slovak playwrights (J. Hollý, J. Barč-Ivan, I. Stodola I-III.), collections of essays (F. Nietzsche, S. Eisenstein) as well as monographs on some Slovak theatres. He is co-author of the *History of Slovak Drama of the 20th century* (2011).

Pietor's unfinished

Shakespeare's plays constitute, apart from his original interpretations of Chekhov, Gorky, Gogol or Tajovský, a very important part of the artistic biography of the outstanding director M. Pietor (1933 – 1991). He became consistently interested in Shakespeare's drama mainly at the peak of his creative period. The author of this paper will discuss Pietor's productions of *The Merry Wives of Windsor*, *Hamlet*, *Love's Labour's Lost*, *Richard II.* *Henry IV* and *Richard III.*, focusing particularly on the planned production of *The Merchant of Venice* which was interrupted by the director's unexpected death. Thus the profile of M. Pietor and his significant role in the interpretation of Shakespeare's drama in the Slovak theatre will be completed by the view of his dramaturg.

doc.PhDr.Vlasta Koubská

Přednáší dějiny a teorii scénografie na DAMU v Praze. Dlouhá léta působila jako kurátor sbírky scénických a kostýmních návrhů v Divadelním oddělení Národního muzea v Praze, působila též jako vedoucí tohoto oddělení. Zabývá se především scénografií české avantgardy 20. a 30.let 20.století. Je autorkou řady publikací a scénografických výstav (např. F.Tröster, F.Zelenka, J.Čapek, B.Feuerstein, F.Muzika, V.Hofman, A.V.Hrska , F.Tichý, J.Malina, J.Svoboda, O.Schindler atd.).

Shakespeare Zbyňka Koláře

Příspěvek se bude zabývat scénickou tvorbou vynikajícího českého scénografa Zbyňka Koláře (1926 – 2013), který po studiu Uměleckoprůmyslové školy začal působit v Bratislavě. Zde vypravil dvě pozoruhodné inscenace Shakespeareových her *Romeo a Julie* (1957) a *Macbeth* (1959) v režii Jozefa Budského. Obě ve své době patřily k zajímavým počínům po stránce režijní i scénografické. Vytvoření mimořádné jevištní atmosféry bylo dosaženo nejen díky novému chápání scénické stavby, ale především důmyslným využíváním projekce a moderního svícení. Kolář patřil k nejvýraznějším českým scénografům a mezi šedesátými a devadesátými léty 20. století působil jako klíčový scénograf Divadla na Vinohradech v Praze. Zároveň vypravil kolem sta inscenací v evropských divadlech. Za svůj život navrhl scény pro 11 Shakespeareových titulů : *Zkrocení zlé ženy* (1962), *Julius Caesar* (1963), *Sen noci svatojánské* (1967), *Král Jan* (1968), *Večer tříkrálový* (1973, 1991), *Dva šlechtici z Verony* (1973), *Hamlet* (1976), *Richard III.*(1983), *Othello* (1983).

Assist. prof. PhDr.Vlasta Koubská

teaches history and theory of stage design at the Theatre Academy of Performing Arts in Prague. For many years she has been curator and head of the Theatre Department of the National Museum in Prague responsible for the collections of stage designs and costumes. Her main research interest covers Czech avantguards of the 1920s and 1930s. She has authored and curated numerous scenographic exhibitions and books (e. g. on F.Tröster, F. Zelenka, J. Čapek, B. Feuerstein, F. Muzika, V. Hofman, A.V. Hrska , F. Tichý, J. Malina, J. Svoboda, O. Schindler etc.).

Shakespeare of Zbyněk Kolář

This paper will discuss the stage design of the prestigious Czech stage designer Zbyněk Kolář (1926 – 2013). After finishing his studies at the Academy of Arts, Architecture and Design, he worked in Bratislava where he designed two interesting productions of Shakespeare's plays – *Romeo and Juliet* (1957) and *Macbeth* (1959) directed by Jozef Budský. Both of them were topical from the perspective of directing as well as stage design. The unique stage atmosphere was achieved by new understanding of the stagebuilding, as well as by using projections and modern lighting. Kolář was one of the most outstanding Czech stage designers. Between 1960s and 1990s, he was a key stage designer of the Vinohrady Theatre in Prague. Simultaneously, he designed approximately 100 productions in European theatres. During his lifetime he created stage design for 11 of Shakespeare's plays: *Taming of the Shrew* (1962), *Julius Caesar* (1963), *A Midsummer Night's Dream* (1967), *King John* (1968), *Twelfth Night* (1973, 1991), *Two Gentlemen of Verona* (1973), *Hamlet* (1976), *Richard III* (1983) and *Othello* (1983).

Mgr. Zuzana Koblišková

je kurátorka scénografických zbierok v múzeu Divadelného ústavu v Bratislave so špecializáciou na online databázy, vývoj, údržbu a digitalizáciu muzeálnych zbierok. Ako spoluautorka sa podieľala na publikácii *Malé múzeum s veľkou zbierkou. Sprievodca múzeom Divadelného ústavu* (2015). Absolvovala štúdium dejín umenia na FF Univerzity Komenského v Bratislave. V súčasnosti je študentkou PhD na University of Hull (UK), kde sa zaoberá slovenskou scénografiou pre Shakespeara od 1920 do 1989 s dôrazom na obdobie socialistického realizmu.

Shakespeare pre domácu a zahraničnú scénu

Cieľom príspevku je zamyslieť sa nad spôsobom, akým známy slovenský scénograf Ladislav Vychodil (1920 – 2005) tvoril doma a v zahraničí. Z dnešného pohľadu za zahraničie môžeme považovať aj českú divadelnú scénu, vzhľadom na rôzne podmienky v českých a slovenských divadlách v rámci spoločného štátu. Vychodil navrhol scény aj pre tri inscenácie Shakespeara mimo Československa: *Skrotenie zlej ženy* (r. E. Michajlov) Teatr Asparuch Paunov, Michajlovgrad, 1981; *Komédia plná omylov* (r. J. Cazalet) Concordia University, Montreal, 1984 a *Romeo a Júlia* (r. P. Løkkeberg) Det Norske Teatret, Oslo, 1985. Materiál k týmto inscenáciám poskytuje základ pre analýzu scény a kontextové zasadenie v porovnaní s jeho tvorbou v domácom prostredí.

MA Zuzana Koblišková

is a Curator of the Scenography Collections at the Museum of the Theatre Institute in Bratislava (with a specialization in online database development, maintenance and digitizing of the museum collections). Her research at the Museum has resulted recently in co-authoring a publication on the collections: *A small museum with a large collection (A Guide to the Museum of the Theatre Institute)*. She earned her Master's degree in Art History at Comenius University in Bratislava and she is currently studying her PhD at the University of Hull researching the Slovak Scenography for Shakespeare from 1920-1989. More specifically, her work examines the period of Socialist Realism.

Shakespeare for Domestic and Foreign Stages

The aim of the paper is to present the various aspects of the work of the well known stage designer Ladislav Vychodil (1920 – 2005) for Slovak and Czech and foreign theatres. He created a number of stage designs for Shakespeare abroad: *Taming of the Shrew* (dir.: E. Michajlov) Teatr Asparuch Paunov, Michajlovgrad, 1981; *Comedy of Errors* (dir.: J. Cazalet) Concordia University, Montreal, 1984 a *Romeo and Juliet* (dir.: P. Løkkeberg) Det Norske Teatret, Oslo, 1985. The material to be found concerning these productions is very limited compared to other productions but, in spite of that, provides a base point for a contextual analysis and comparison with his work in Czech and Slovak theatres.

PhDr. Anna A. Hlaváčová, PhD.

študovala na VŠMU, absolvovala niekoľko štipendijných ciest. Publikovala monografiu *Homo ludens Africanus* (2007), čím zavŕšila terénne bádanie v delte Nigeru. Preložila knihy Šalamova, Pégyho a Bensaona. Na Ústave pamäti národa realizovala viaceré dokumentárne filmy. Režirovala divadelné predstavenia (napr. *Naša pani kŕiahne* pre 3. Divadelnú olympiádu v Moskve, 2001, a plenérové *Pašie*, poriadané bratislavským magistrátom, 2004). Pedagogicky pôsobila na VŠMU a VŠVU. Momentálne pracuje v SAV. Jej bádateľské záujmy siahajú od divadelnej antropológie k filozofii dejín. Najvydarenejšie štúdie posledného obdobia sú venované Puškinovi a divadlu Nó. Avšak hlavnou líniou skúmania sa sústreďujú okolo udalosti Florenského koncilu, sprevádzanej početnými divadelnými fenoménmi a zachytenej v malbe quattrocenta.

Divadelný priestor a verbálny obraz v divadle Nó a u Shakespeara.

Príspevok skúma zakotvenie verbálnych obrazov v správaní herca. Sústreďujú sa na konkretizáciu hercovej obrazotvornosti a na výsledné možnosti vzťahu deklamácie a gesta k dispozícii scény a k umiestneniu priestoru divadla v meste na modeli divadla nó a Shakespeara.

MA Anna A. Hlaváčová, PhD

started her studies at the Academy of Theatre and Music and continued them in the framework of several foreign scholarships. In 2007 she published a monograph entitled *Homo ludens Africanus* based on her research in the Niger delta. As a free-lanced she translated books by Shalamov, Pégy and Benson and realised documentary films at the Nation's Memory Institute. She directed several performances, e. g. *Our Lady Princess* for 3rd World Theatre Olympics in Moscow (2001) and open air production *Passio* (commissioned by the municipality of Bratislava in 2004). She worked also as a lecturer at her alma mater and at the Academy of Fine Arts and presently works at Slovak Academy of Sciences. Her research interests range from theatre anthropology to philosophy of history. The most important recent studies are on Pushkin and on Noh theatre. However, her main research line started with the shift of attention to the period previous to the fall of Constantinople – since then she focused on the cultural impact of Council of Florence, analysing the performances and paintings related to the event.

Anchoring the Verbal Image in Noh and Shakespearean Theatre

The paper investigates how verbal images are anchored in acting behaviour. It focuses on the concretisation of actors' imagination and the resulting possibilities of relating their declamation and gestures to the stage disposition and the theatre's location in the city. Two models are used – Noh and the Elizabethan theatre.

MA Ronan Paterson

vedie oddelenie performatívnych umení na Teesside University v anglickom Middlesbrough. Pôsobil ako herec, divadelný a filmový režisér, v mnohých európskych krajinách uviedol inscenácie Shakespeara. Publikuje najmä na témy Shakespeare v divadle a filme, momentálne dopisuje knihu o európskych shakespeareovských filmoch medzi rokmi 1940-tymi a 1990-tymi. Zúčastňuje sa na konferenciách, v apríli bol koordinátorom medzinárodnej shakespeareovského kongresu na dánskom Elsinore pri príležitosti 400. výročia úmrtia autora (2016).

Zavolajte klaunov.

Filmový Shakespeare spoza železnej opony

V období medzi druhou svetovou vojnou a pádom železnej opony vzniklo v krajinách východného bloku mnoho sfilmovaní Shakespeara. Zatiaľ čo *Hamlet* a *Kráľ Lear* v réžii Grigorija Kozinceva si právom získali uznanie na celom svete a stali sa predmetom pozornosti mnohých kritikov a vedcov, väčšina ostatných filmových verzií Shakespeara z komunistických krajín bola celkom iná. Takmer všetky ostatné filmové verzie sovietskej éry sa týkali komédií. V tomto sa východní filmári odlišovali od filmárov západu, ktorí sa v tom čase sústredili naopak takmer výlučne na tragédie. Hoci na oboch stranách železnej opony by sme našli výnimky, predsa sa tieto ťažiská ponúkajú na osobitý výskum. Príspevok sa zamýšľa nad niektorými sovietskymi a východonemeckými filmovými komédiami a kladie rad otázok, napr. ako, prečo a pre koho tieto filmy vznikli.

MA Ronan Paterson

is currently Head of Performing Arts at Teesside University in Middlesbrough (UK). Previously he has been an actor, director and film maker who has mounted Shakespeare productions in a number of European countries. His publications are primarily in the field of Shakespeare in performance and Shakespeare in film, and he is currently completing a book about European Shakespeare films between the 1940s and 1990s. A frequent speaker at conferences, he co-ordinated the Shakespeare 400th conference at Elsinore in Denmark on the anniversary itself.

Send In the Clowns

Shakespeare in Film from behind the Iron Curtain

In the period between the end of the Second World War (Great Patriotic War) and the removal of the Iron Curtain the Soviet Bloc film industries made a number of Shakespeare films. While the *Hamlet* and *King Lear* directed by Grigori Kozintsev have justifiably been acclaimed all over the world, and extensively discussed by critics and scholars, they are completely different from the majority of screen versions of Shakespeare made in the Communist world. Almost all of the Soviet era Shakespeare films were versions of Shakespeare's Comedies. In this the Eastern European film makers were completely at odds with Western film makers of the same period, who concentrated almost exclusively on the Tragedies. While there were exceptions on both sides of the Iron Curtain, the differences are marked enough to merit exploration. This paper examines a number of examples of Soviet and East German films of the Comedies, and asks a series of questions, as to how, why and for whom these films were being made.

prof. Martin Šulík, ArtD.

pedagóg, filmový a televízny režisér, profesor FTF VŠMU v Bratislave. Nakrútil rad dokumentárnych filmov a dokumentárnych seriálov o osobnostiach českého a slovenského filmu. Medzi jeho hrané celovečerné filmy patria napr. *Neha*, *Záhrada*, *Orbis pictus*, *Slniečny štát*, *Krajinka*, *Cigán*. Patrí k medzinárodne najuznávanejším filmovým režisérom Slovenska.

Hamlet ako archetypálny model

Na vzniku hraného filmu *Cigán* môžeme ilustrovať prácu s archetypálnym sujetovým modelom Shakespearovej tragédie *Hamlet*. Stavba príbehu s bohatými kultúrnymi nánosmi pomohla formálne štrukturovať autentický materiál získaný v slovenských rómskych osadách, a zároveň priniesla významový posun v skúmaní aktuálnej reality. V podstate došlo ku „kontaminácii“ štýlov, ako tento postup nazval Pier Paolo Passollini. Bohom zabudnutí Rómovia sa stali súčasťou nesmrteľného príbehu o zmysle ľudského bytia.

prof. Martin Šulík, ArtD.

is teacher, film and TV director, teacher at the Film Faculty of the Academy of Performing Arts Bratislava. Author of a many documentaries and docu-serials. His long feature films include *Tenderness*, *The Garden*, *Orbis pictus*, *The City of the Sun*, *Landscape*, *Gypsy*. One of the most internationally renown film directors in Slovakia.

Hamlet as an archetypal model

Working on the film *Gypsy* (*Cigán*) can serve as the example of using the archetypal model of Shakespeare's tragedy *Hamlet*. Constructing a story containing rich cultural layers helped to structure an authentic material gained in Slovak Roma settlements. Moreover, it brought a shift in the research of today's reality. What happened was the „contamination“ of styles, as Pier Paolo Passollini used to call a method like this. Godforsaken Roma people became a part of an immortal story about the meaning of human existence.

Bc. et Bc. Klára Škrobánková

Studuje na Katedře divadelních studií a Katedře anglistiky a amerikanistiky Masarykovy univerzity v Brně. Zde obhájila bakalářskou práci „Autorská libreta Jána Cikker“. V rámci svého výzkumu se věnuje staršímu divadlu na českém území, alžbětinskému a jakubovskému divadlu, a také teorii adaptace a intertextuality. Během studia absolvovala půlroční pobyt na Universität Wien. Spolupracuje s brněnskou nezávislou divadelní scénou, především s Divadlem Feste.

Ján Cikker a jeho *Coriolanus*

Príspevek se soustředí na vztah mezi Shakespearovým dramatem *Coriolanus* (1607/1609) a libretizací slovenského hudebního skladatele Jána Cikker (1911-1989). Ján Cikker, který je taky autorem hudby, začal na této opeře pracovat 1970 a dokončil ji 1972. Opera na byla uvedena již 4. dubna 1974 v ND v Praze. Zanedlouho měl *Coriolanus* premiéru také v německém Mannheimu a 1977 ve Výmaru. Na domácí, slovenskou premiéru, si však musela opera počkat až do 2011, kdy byla inscenována v Státní opere Banská Bystrica.

Toto „neinscenování“ má především politické důvody – Cikker své dílo začal psát pod bezprostředním dojmem událostí roku 1968. Vybral si *Coriolana*, který má i v originále silný politicko-apelativní charakter. Cikker přistupuje k originálu s respektem, je však logické, že už jen z čistě technických požadavků opery musí dojít ke změnám (redukce počtu postav, sborové scény, zjednodušení děje, celkové zkrácení a pod.). Príspevek všechny tyto formální změny popisuje v komparaci se Shakespearovým originálem.

Teoretické poznatky jsou dále rozvíjeny s ohledem na inscenaci v Banské Bystrici 2011. Je možné přenést Shakespearovu historickou naléhavost do opery? A je možno inscenovat operu reflektující události srpna 1968 po 2010? Príspevek se pokusí odpovědět nejen na tyto otázky.

Bc. et Bc. Klára Škrobánková

Studies at the Department of Theatre Studies and the Department of English and American Studies at Masaryk University Brno. Here she defended her BA thesis “Authorial librettos of Ján Cikker”. In her research, she focuses on the early theatre in the Czech lands, Elizabethan and Jacobean theatre, and also on the theory of adaptation and intertextuality. She spent one semester at Universität Wien. She collaborates with independent theatres in Brno, especially the Feste Theatre.

Ján Cikker and his *Coriolanus*

This paper focuses on the relationship between Shakespeare’s *Coriolanus* (1607/1609) and its libretto adaptation by the Slovak composer Ján Cikker (1911-1989). Cikker, who is the author of both music and the libretto, started composing the opera in 1970 and finished it in 1972. The opera premiered on April 4, 1974 in the Prague National Theatre, followed by stagings in Germany (Mannheim, Weimar, 1977). However, it had to wait until 2011, when it was finally performed in Slovakia by the State Opera in Banská Bystrica.

The reason for the long absence in Slovakia might be political – Cikker started composing his work under the influence of the political events of August 1968. *Coriolanus*, having strong political and appellative quality, matches Cikker’s idea for contemporary opera and represents an opportunity to create an adaptation of Shakespeare’s play that does not need much rewriting. Cikker respects the original play. On the other hand, it is only logical that there has to be some modifications in terms of adapting drama for opera (reducing the number of characters, choir numbers, simplifying the plot etc). The paper describes all these changes in comparison with the original work.

These theoretical findings are further developed with reference to the staging of 2011. Is it possible to transmit Shakespeare’s historical urgency by opera? And are we able to stage an opera reflecting August 1968 after 2010? The paper will try to answer these questions.

Dott. Michal Denci

absolvoval štúdium Disciplín umenia, hudby a divadelnej tvorby (BA) a Divadelnej vedy s dôrazom na hudobnú, divadelnú filmovú produkciu (MA) na Filozofickej fakulte Univerzity vo Florencii. Pracuje v Talianskom kultúrnom inštitúte v Bratislave a od 2014 je aj doktorandom na DF VŠMU.

Tri prúty kráľa Leara

***Kráľ Lear* (Giorgio Strehler)
a *Mojmír II, súmrak ríše* (Rastislav Ballek)**

Autor sa vo svojom príspevku zamýšľa nad presahmi a spojitostami medzi inscenáciou *Kráľa Leara* v réžii Giorgia Strehlera (Piccolo teatro di Milano, 1972) a divadelnou inscenáciou hry súčasného slovenského dramatika Viliama Klimáčka *Mojmír II., súmrak ríše* v réžii Rastislava Balleka (SND, 2015). Príspevok si všima obsahové i formálne podobnosti, ako aj rolu a vplyv autorít v dejinnom i kultúrno-spoločenskom kontexte. Shakespeare sa tak ocitá na viacerých geografických a historických rozhraniach a inscenácia zaoberajúca sa slovenskými dejinami 9. storočia presahuje až do našej súčasnosti.

MA Michal Denci

graduated at the Università degli studi di Firenze, Facoltà di lettere e filosofia (BA and MA) in arts and theatre, music and film production. He works in the Italian Cultural Institute in Bratislava and is PhD student at the Academy of Performing Arts.

Three Wands of King Lear

***King Lear* by Giorgio Strehler and
Mojmir II, The Twilight of the Empire by R. Ballek**

The author reflects upon a wide range of connotations and connections between the production of *King Lear* directed by Giorgio Strehler (Piccolo teatro di Milano, 1972) and the production of play *Mojmír II. or the Twilight of an Empire* written by the contemporary Slovak playwright Viliam Klimáček and directed by Rastislav Ballek (Slovak National Theatre, 2015). This paper surveys similarities of content and form as well as the roles and influence of personalities in historical and socio-cultural context. Shakespeare thus appears on many geographical and historical thresholds and a production concerning Slovak history in the 9th century is relevant even today.

Mgr. art. Eva Gajdošová

Absolvovala tanečnú vedu na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Tanečne pôsobila v niekoľkých zoskupeniach a projektoch súčasného tanca, spolupracovala s americkou choreografkou Martou Renzi. Bola šéfredaktorkou prvého odborného časopisu zameraného na pohybové umenie *Tanec*, (neskôr *Salto*). Pôsobila ako dramaturgička Baletu SND (1998 – 2000), neskôr na edičnom oddelení Divadelného ústavu, kde autorsky realizovala edičné a výstavné projekty v oblasti tanca na Slovensku. 2004 – 2010, viedla edičné oddelenie Centra marketingu v Slovenskom národnom divadle. 2010 – 2012 pôsobila v mediálnej spoločnosti Film Europe. Je autorkou publikácie *Súčasný tanec na Slovensku /Contemporary dance - Made in Slovakia* (Divadelný ústav 2013). Od roku 2012 je dramaturgičkou baletu SND.

Priestor, dynamika, pohyb. Búrka v baletu SND.

Pôvodnú inscenáciu vytvorili v sezóne 2013/2014 traja domáci tvorcovia z nezávislej scény – Stanislava Vlčeková, Jaro Viňarský, Andrej Petrovič - pomocou súčasnej tanečnej reči. Tri pôvodné diela, tri výpovede zhmotnené do pohybu - ľudské telo ako prastará látka, z ktorej sa rodia nové príbehy. Slová v tomto príbehu nie sú dôležité – iba telo a jeho čisto fyzická reč. U Viňarského dominuje postava Calibana reprezentujúceho prírodného človeka - slobodného, nedotknutého „socializáciou“. V kontexte dnešnej doby je symbolom inakosti, ktorej sa bojíme a z pocitu ohrozenia volíme cestu násilia. Výtvarným prvkom boli iba telá tanečníkov. Z masy tiel, tvoriacej jedno monštrózne, no poetické a morfujúce telo vystupuje jeden Caliban za druhým. Petrovič spracoval motívy diela cez motív osobnej slobody, podmaňovanie si cudzieho priestoru, obmedzovanie slobody, strach, manipuláciu. Vlčeková vnímala inscenáciu z pohľadu prírodného ponímania búrky ako prirodzeného cyklu napätia a uvoľnenia. V jej Búrke ide o mágiu uvoľnenia po búrke a opätovného prosperovského napätia. Tri rôznorodé pohľady na Búrku spájal východiskový znak - kruh a jeho napĺňanie. Abstraktný ostrov, definovaný Shakespearovským príbehom Prospera a Mirandy, akási materializácia postáv uprostred nekonečného vesmíru.

MA Eva Gajdošová

Eva Gajdošová, Mgr. art
Graduated in dance theory at the AMA in Bratislava (1993). As dancer she worked with many projects of contemporary dance, cooperated with the USA choreographer Marta Renzi. She was editor in chief of the revue Dance (later Salto), wrote on dance and ballet for different papers, edited several publications. She is dramaturg of the National Theatre Ballet and author of Contemporary dance- Made in Slovakia (2013).

Space, Dynamics, Movement. Tempest in the NT Ballet.

Original piece of William Shakespeare's motives (created in the 2013/2014 season in the Ballet of the SND) three Slovak choreographers of the independent scene - Stanislava Vlčeková, Jaroslav Viňarský, Andrej Petrovič- using contemporary dance language. Three original works, three messages embodied in motion - the human body as an unique substance from which are born new stories. The words in this story are not important - only the body and its purely physical speech. Jaroslav Viňarský went through abstraction. Presented the character Caliban as a symbol of the natural man – free, intact by socialisation. Caliban is somewhat of an elusive monster to be tamed. From the contemporary perspective he is a symbol of otherness which we fear. Petrovič perceived The Tempest by Shakespeare through the motif of personal liberty, the conquest of the others' space, imposing limitations to freedom; fear and manipulation. Stanislava Vlčeková formed choreography from the perspective of the natural cycle of tension and release. Shakespeare's The Tempest is about the magic of release after the storm and the repeated Prosperian tension. Storms repeat. There is no justice. It is the archetype of what we live in. Through the magic of the stage and motion, shadows and illusion...Three divergent views defined a circle and its implementation, abstract island the Shakespeare's story of Prospero, Miranda, Caliban and others amidst the infinite universe.

Konferenciu podporili / The conference was supported by

VEGA (projekt 1/0645/16),
APVV (projekt APVV-14- 0756),
KEGA (projekt 014VŠMU-4/2016),

Filmová a televízna fakulta VŠMU /
Film and Television Faculty APA Bratislava

Partneri / Partners

Project Istropolitana 2016
Divadelný ústav Bratislava

Organizácia / organisation

Jana Wild

Spolupráca / Assistance

Petra Mária Lančaričová
Vladimír Slaninka

Tlmočenie / Interpreting

Roman Mojto + Marek Trávníček

Bulletin zostavila / The booklet editor

Jana Wild

Preklady / Translations

Jana Wild, Lucia Galdíková, Ján Balaj

Grafika / Layout

Gabriela Paschová

VŠMU
VYSOKÁ
ŠKOLA
MÚZICKÝCH
UMENÍ